

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2021-74-14>

УДК: 658.15-047.44

Ткаченко А.А.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку аналізу та оподаткування,
Черкаський державний технологічний університет

Крижанівський В.В.

студент,
Черкаський державний технологічний університет

Tkachenko Alla, Kryzhanivskiy Vitaliy

Cherkasy State Technological University

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

EFFECTIVENESS OF ANALYSIS OF THE ASSESSMENT OF FINANCIAL CONDITION OF THE PRODUCTION ENTERPRISE IN MODERN ECONOMIC ENVIRONMENT

У роботі на прикладі вітчизняного виробничого підприємства доводиться доцільність та ефективність проведення аналізу оцінки фінансового стану на будь-якому підприємстві. Досліджено, на що впливає фінансовий стан на підприємстві, та за одним із методів, а саме коефіцієнтним, проведено цей самий аналіз на підприємстві. Досліджено та відображено в таблицях, наведено аналітичні висновки щодо отриманих результатів. Проведений аналіз показав украй тяжкий стан на дослідженому підприємстві, на що потрібно звернути увагу керівництву або управлінському апарату для поліпшення цього результату, щоб не стати банкрутом. Запропоновано певні заходи для стабілізації фінансового стану в майбутньому та зроблено загальний висновок щодо поставленої проблеми.

Ключові слова: вітчизняне підприємство, аналіз, фінансовий стан, виробництво, господарська діяльність.

В работе на примере отечественного производственного предприятия доказана целесообразность и эффективность проведения анализа оценки его финансового состояния. Исследовано, что именно влияет на финансовое состояние предприятия, и коэффициентным методом проведён анализ на предприятии. Исследованы и отражены в таблицах все показатели и сделаны аналитические выводы по полученным результатам. Проведённый анализ показал крайне тяжёлое состояние на исследованном предприятии и на что нужно руководству или управленческому аппарату обратить внимание для улучшения финансового результата, чтобы не стать банкротом. Предложен ряд мер для стабилизации финансового состояния и сделан общий вывод по поставленной проблеме.

Ключевые слова: отечественное предприятие, анализ, финансовое состояние, производство, хозяйственная деятельность.

With increasing internal and external competition in the market, domestic enterprises due to ill-considered financial and economic policy, lose their position and may be on the verge of bankruptcy. This, in the future, will negatively affect the economy of the whole country as the production activity of enterprises is one of the factors influencing the accumulation of Ukraine's GDP. Therefore, the question arises about the effectiveness of their financial condition for further effective operation of the enterprise. Because financial condition is a complex concept and is the result of the interaction of all elements of the system of financial relations of the enterprise and is determined by a set of production and economic factors and is characterized by a system of indicators reflecting the availability, location and use of financial resources. The article contains an analysis and analytical conclusions when assessing the financial condition on the example of a domestic enterprise and shows why this analysis should be performed at the enterprise. In the article this analysis is carried out by the coefficient method, by sequential analysis of 4 parts of the financial condition of the enterprise: analysis of basic financial and economic indicators, solvency analysis, financial stability analysis and profitability analysis of the research enterprise. Data for analysis were shown in the relevant tables. After the analysis of each link, certain analytical conclusions were made about the situation at the enterprise itself. The analysis showed an extremely difficult situation at the enterprise in each of the links, which can lead to the bankruptcy of the domestic enterprise, if you do not correct the situation in time. After the given analytical conclusions, on their basis the general conclusion on the posed problem about expediency and necessity of performance of the analysis of a financial condition at the domestic enterprises was created. And also, in accordance with the results of the analysis, the proposed measures to improve the functioning of the above research enterprise.

Key words: domestic enterprise, analysis, financial condition, production, economic activity.

Постановка проблеми. Сучасні вітчизняні умови господарювання вимагають від підприємців оперативного реагування на зміни у зовнішньому і внутрішньому середовищі, що безпосередньо впливає на прибутковість ведення бізнесу. В умовах посилення внутрішньої та зовнішньої конкуренції на ринку вітчизняні підприємства досить часто за рахунок непродуманої фінансово-господарської політики та переважно короткострокового управління втрачають свої позиції, опиняються на межі банкрутства. Це негативно впливає на економіку всієї країни, оскільки виробнича діяльність підприємств є одним із чинників, які впливають на накопичення ВВП України. Тобто, пристосовуючись до нових умов господарювання, підприємства стикаються зі значними фінансовими труднощами у зв'язку з неправильним перерозподілом коштів і джерел їх утворення. У зв'язку із цим постає питання про ефективність застосування проведення аналізу їхнього фінансового стану як основи подальшого ефективного функціонування підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі управління фінансовим станом підприємств та ефективності його оцінки присвячено багато публікацій, серед яких варто виділити праці Г.І. Андреева, О.Я. Базилінської, М.С. Білик, М.Д. Білик, І.О. Бланка, А.Г. Загородного, К.В. Измайлової, Г.І. Кіндрацької, В.В. Ковальова, М.Я. Коробова, П.Я. Поповича, Г.В. Савицької, Р.С. Сайфуліна, О.М. Терещенко, Ю.С. Цалко та ін.

Вищезгаданим авторам удалося розподілити аналіз фінансового стану підприємства на певні напрями, за якими результати є більш економічно зрозумілими.

Мета статті полягає в аналізі фінансово-економічного стану виробничого підприємства і доведенні необхідності його проведення, вивченні тенденцій зміни економічних показників діяльності та формуванні пропозицій щодо ефективного використання фінансових ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні більшість підприємств незалежно від їх виду чи господарської діяльності має збиткову діяльність, що призводить до банкрутства і зникнення їх на території України, та є одним із чинників, що призводить до дестабілізації економіки України. Також за рахунок своєї діяльності підприємства повинні отримувати прибутки, з яких потім сплачується податок, що впливає на формування бюджету самої країни. Це знову негативно вплине на розвиток економіки, якщо зникне такий вид діяльності, як виробництво. Таке явище відбувається тому, що керівництво або управлінський апарат на підприємствах за останні роки не проводили аналіз фінансового стану того чи іншого підприємства для перевірки оцінки ефективності його діяльності.

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відобра-

жають наявність, розміщення й використання фінансових ресурсів [4, с. 93]. Головною метою фінансової діяльності підприємства є отримання прибутків шляхом збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції, нарощування власного капіталу й забезпечення стійкого фінансового стану. Для цього необхідно постійно підтримувати платоспроможність і рентабельність підприємства, а також оптимальну структуру активу та пасиву балансу [3, с. 169]. Проведення аналізу фінансового стану на підприємстві є важливою необхідністю, оскільки він покаже, чи ефективно на підприємстві виконується те чи інше управлінське рішення щодо його господарської діяльності, результатом якої у більшості підприємств є отримання прибутку та призведе до зниження ризиків банкрутства самих підприємств.

Для прикладу ефективності та необхідності проведення аналізу оцінки фінансового стану підприємства проведемо аналіз за матеріалами ПрАТ «Юрія» за період із 2018 по 2020 рр. Товариство займається виробництвом молочних продуктів та в минулому займало одне з провідних місць серед підприємств Черкаського регіону.

Для аналізу використано коефіцієнтний метод аналізу фінансового стану за такими напрямками:

- аналіз основних фінансово-економічних показників ПрАТ «Юрія»;
- аналіз показників платоспроможності ПрАТ «Юрія»;
- аналіз показників стійкості ПрАТ «Юрія»;
- аналіз показників рентабельності ПрАТ «Юрія».

Спершу нами проаналізовано основні показники, з якими можуть ознайомитися як робітники підприємства, так і інвестори, постачальники, покупці та інші суб'єкти господарської діяльності для уявлення про результати діяльності підприємства та його наявний фінансовий стан. Дані розрахунків подано в табл. 1.

Проведений аналіз основних фінансово-економічних показників установив, що ПрАТ «Юрія» у 2018–2019 рр. мало збитковий фінансовий результат, тому ми не можемо розрахувати жоден із показників рентабельності підприємства за ці два роки. У 2020 р. ситуація стабілізувалася, оскільки ПрАТ «Юрія» отримало незначний прибуток у розмірі 59 572 тис грн.

Негативно на збитковий результат вплинуло зниження чистого доходу від реалізації у 2019 р. порівняно з минулим роком, у результаті чого знизилася продуктивність праці досліджуваного підприємства. Але, незважаючи на її зниження, відбувається збільшення середньоспискової чисельності на 4 особи та збільшення середньомісячної заробітної плати на 0,57 тис грн за рахунок збільшення мінімальної заробітної плати та за рахунок збільшення фонду заробітної плати на 6 576 тис грн. На нашу думку, таке управлінське рішення є неефективним із боку керівництва ПрАТ «Юрія», тому що розрахувавши показник фондодовіддачі за наведеними даними, було виявлено, що він зменшився майже на 20% за зменшення чистого доходу

Аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності ПрАТ «Юрія» за 2018–2020 рр.

№ п/п	Показник	Роки			Відхилення			
		2018	2019	2020	19/18, (+; -)	19/18, (%)	20/19, (+;-)	20/19, (%)
1	Чист. дох. від реаліз. прод., тис грн	1431606	1201872	1250410	-229734	-16	48538	+4
2	Собів. реаліз. прод., тис грн	1195366	1113016	1159930	-82350	-7	46914	+4,2
3	Валовий приб., тис грн	236240	88856	90480	-147384	-62,4	1624	+1,8
4	Чист. приб. (збиток), тис грн	(28457)	(139090)	59572	110633	+388,7	59572	-
5	Середньоспис. чис. прац., осіб	928	932	911	4	+0,4	-21	-2,2
6	Продукт. праці, тис грн/осіб	1547,2	1289,5	1372,6	-253,2	-17	83,1	+6,4
7	Фонд оплати праці, тис грн	44316	50892	56438	6576	+14,8	5546	+11
8	Середньоміс. заробітна плата, тис грн	3,97	4,54	5,2	0,57	+14,3	0,66	+14,5
9	Валюта балансу, тис грн	797453	883627	989907	86174	+11	106280	+12
10	Власний капітал, тис грн	(32304)	(184747)	(125175)	152443	+472	-59572	-33
11	Серед.річ.вартість основних засобів, тис грн	87537,5	90127	88333,5	2589,5	+2,9	-1793,5	-2
12	Серед.річ. залишки оборотн. засобів, тис грн	599921	745781,5	844769,5	145860	+24,3	98988	+13
13	Довгостр. зобов'яз. та забезпеч., тис грн	64615	48908	53350	-15707	-24	4442	+9
14	Поточні зобов'яз. та забезпеч., тис грн	765142	1014403	1061732	249261	+32,5	47329	+4,6
15	Дебітор. заборгов., тис грн	513759	569284	718705	55525	+11	149421	+26
16	Власні оборотні кошти, тис грн	-	-	-	-	-	-	-
17	Грошові кошти, тис грн	60641	122998	1823	62357	+103	-121175	-99

від реалізації, незважаючи на невелике збільшення середньорічної вартості основних засобів. У 2020 р. відбулося збільшення чистого доходу від реалізації та зниження кількості облікового персоналу ПрАТ «Юрія» на 21 особу. У результаті цього продуктивність праці у 2020 р. зросла на 83,1 грн/ос., що є позитивним для підприємства і призвело до утворення чистого прибутку за 2020 р. Також у 2020 р., як і в 2019 р., зросли показники фонду оплати праці – на 5 546 тис грн та заробітної плати – на 0,66 тис грн. Тому прийняте управлінське рішення підприємства про скорочення персоналу в 2020 р. можна вважати ефективним, тому що це призвело до зростання продуктивності праці.

Але найвагоміший негативний вплив на фінансово-економічну діяльність ПрАТ «Юрія» за досліджувані роки здійснила велика собівартість продукції, яка утворила досить малий валовий прибуток, який призвів до утворення збитків у 2018 і 2019 рр. та незначного прибутку в 2020 р. Сама собівартість у 2019 р. знизилася, що є позитивним для підприємства. Але зниження низки інших показників за досліджуваний період призвело до утворення великого збитку підприємства на кінець 2019 р. порівняно з 2018 р., незважаючи на зниження цієї собівартості. У 2020 р. цей показник незначно збільшився разом із чистим доходом, але знову призвів до утворення малого валового прибутку, у результаті чого підприємство отримало незначний прибуток.

Проаналізувавши інші основні фінансові складники ПрАТ «Юрія», виявлено що в 2019 р. порівняно з 2018 р. у підприємства збільшилися грошові кошти – на 62 537 тис грн, дебіторська заборгованість – на 55 525 тис грн та поточні зобов'язання – на 249 261 тис грн.

Показник власних оборотних коштів на підприємстві розрахувати неможливо, оскільки для його розрахунку потрібен власний капітал, який на підприємстві знаходиться у від'ємному значенні.

У 2020 р. знову негативно впливають на фінансово-господарську діяльність такі показники, як дебіторська та кредиторська заборгованість. Відбувається зростання показників довгострокових та поточних зобов'язань порівняно з 2019 р. Грошові кошти натомість дуже різко знизилися, на 121 175 тис грн. І, незважаючи на прибуток підприємства, знову ж таки неможливо розрахувати власний оборотний капітал ПрАТ «Юрія» у 2020 р., тому що власний капітал у підприємства знову від'ємний, хоча і знизився за рахунок покриття прибутком, але не настільки, щоб утворити позитивний результат.

На основі проведених розрахунків можна стверджувати, що за досліджуваний період ПрАТ «Юрія» фінансово нестійке, що може давати певні сумніви іншим суб'єктам господарської діяльності щодо майбутньої співпраці із цим підприємством.

Далі в табл. 2 проведено аналіз показників платоспроможності досліджуваного підприємства.

Коефіцієнт покриття показує співвідношення оборотних активів і поточних зобов'язань у ПрАТ «Юрія». Цей показник указує, скільки у досліджуваного підприємства є оборотних коштів на кожен гривню поточних зобов'язань. У ПрАТ «Юрія» цей показник менше нормативного значення і в 2019 р. порівняно з 2018 р. зменшився на 0,14, що свідчить про проблемний стан платоспроможності підприємства. У 2020 р. показник також менше від нормативного значення, але незначно збільшився порівняно з 2019 р. (на 0,07). Якщо досить тривалий час цей показник буде нижче

Таблиця 2

Аналіз показників платоспроможності ПрАТ «Юрія» за 2018–2020 рр.

№ п/п	Показники	Роки			Нормативне значення	Відхилення	
		2018	2019	2020		19/18	20/19
1	Коефіцієнт покриття	0,92	0,78	0,85	1,5-2,5	-0,14	0,07
2	Проміжний коефіцієнт ліквідності	0,75	0,70	0,70	0,7-0,8	-0,05	-
3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,08	0,12	0,001	0,2-0,35	+0,04	-0,119

норми на досліджуваному підприємстві, це може призвести до втрати довіри з боку кредиторів, постачальників та ін.

Проміжний коефіцієнт ліквідності прогнозує платоспроможність підприємства на період рівний середній тривалості обороту дебіторської заборгованості. У ПрАТ «Юрія» цей показник знаходиться у межах норми, хоча і незначно знизився у 2019 р. (на 0,05) порівняно з 2018 р. У 2020 р. він залишився таким самим, як і в 2018 р., і знаходиться все ще в межах норми.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності вказує, наскільки поточні зобов'язання можуть бути негайно погашені швидколіквідним майном у ПрАТ «Юрія». Цей показник значно нижче норми, що свідчить про проблемний стан погашення поточних зобов'язань на підприємстві, незважаючи на те що показник у 2019 р. трохи збільшився (на 0,04) порівняно з 2018 р. У 2020 р. порівняно з 2019 р. цей показник значно знизився (на 0,011), що свідчить про дуже проблемний стан погашення поточних зобов'язань у ПрАТ «Юрія».

У табл. 3 наведено дані для аналізу показників фінансової стійкості у ПрАТ «Юрія» за 2018–2020 рр.

Отже, як показали дані підприємства за досліджуваний період, неможливо розрахувати такі показники, як: коефіцієнт фінансової незалежності (автономії), коефіцієнт фінансової стабільності, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу, коефіцієнт позикових та власних

коштів, оскільки для їх розрахунку потрібен показник власного капіталу, а на підприємстві він від'ємний. Це вказує на те, що підприємство зараз не має власного капіталу і працює за рахунок позикових коштів, що, звісно, є негативним явищем для товариства.

На нашу думку, величина власного оборотного капіталу на підприємстві від'ємна, тому що поточних зобов'язань у нього більше, ніж оборотних активів, що є негативним господарським явищем.

Коефіцієнт заборгованості підприємства у 2019 р. зменшився на 0,28, що є позитивним явищем, а в 2020 р. знову збільшився (на 0,08), що, своєю чергою, є негативним явищем для підприємства та збільшує його фінансові ризики, оскільки велика частина активів підприємства фінансується за рахунок позикових коштів.

Завершуємо наше дослідження розрахунком та аналізом показників рентабельності досліджуваного підприємства. Дані відображено в табл. 4.

За результатами аналізу показників рентабельності ПрАТ «Юрія» встановлено, що рентабельність реалізованої продукції та рентабельність продажу підприємства скорочується з кожним роком. Так, у 2019 р. порівняно з 2018 р. ці показники скоротилися відповідно на 11,7% та 9,1%, а у 2020 р. – на 0,2% і на 0,2% відповідно. На цей результат впливає значення низького валового прибутку ПрАТ «Юрія».

За перші два досліджуваних роки, а саме у 2018 і 2019 рр., рентабельності у самого підприємства не було,

Таблиця 3

Аналіз показників фінансової стійкості ПрАТ «Юрія» за 2018–2020 рр.

№ п/п	Показники	Роки			Нормативне значення	Відхилення	
		2018	2019	2020		19/18	20/19
1	Коефіцієнт фінансової незалежності	-	-	-	> 0.5	-	-
2	Коефіцієнт фінансової стабільності	-	-	-	> 1	-	-
3	Коефіцієнт фінансової залежності	-	-	-	< 0.5	-	-
4	Величина власного оборотного капіталу	-	-	-		-	-
5	Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	-	-	-	> 0 збільшення	-	-
6	Частка оборотних коштів в активах	0,88	0,88	0,92	1	+0	+0,04
7	Коефіцієнт заборгованості	1,32	1,04	1,12	1	-0,28	+0,08
8	Коефіцієнт позикових та власних коштів	-	-	-	1	-	-

Таблиця 4

Аналіз показників рентабельності ПрАТ «Юрія» за 2018–2020 рр.

№ п/п	Показники	Роки			Відхилення (+; -)	
		2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019
1	Рентабельність реалізованої продукції, %	19,7	8	7,8	-11,7	-0,2
2	Рентабельність продажу, %	16,5	7,4	7,2	-9,1	-0,2
3	Рентабельність підприємства, %	-	=	6,4	-	=

оскільки воно понесло збитки від господарської діяльності за рахунок великої собівартості продукції. У 2020 р. ситуація вирівнялася, оскільки підприємство отримало чистий прибуток у розмірі 59 572 тис грн, і рентабельність становила 6,4%.

Отже, на основі отриманих результатів аналізу рентабельності досліджуваного підприємства можна зробити висновок, що основною проблемою, яка призвела до утворення такого негативного результату, є велика собівартість продукції. Тому на наступний період підприємству необхідно передивитися та перерахувати витрати на виробництво продукції, щоб зменшити собівартість та створити умови для отримання якомога більшого чистого доходу від її реалізації.

Висновки. Отже, досліджуване підприємство, яке колись займало одне з провідних місць у виробництві молочної продукції, зараз перебуває на стадії занепаду, оскільки за аналізований період має переважно збиткову діяльність. Проведений нами аналіз його фінансового стану дає змогу виявити ті чинники, що негативно вплинули на цей результат, та прийняти ефективні

управлінські рішення для виправлення неефективної господарської діяльності підприємства.

На основі отриманих результатів аналізу ПрАТ «Юрія» можна запропонувати такі заходи для підвищення ефективності його функціонування:

- знизити собівартість продукції за рахунок більш раціонального використання матеріальних ресурсів, виробничих потужностей, робочої сили й робочого часу;

- вивчити можливість розширення обсягів і ринків збуту продукції з метою збільшення обсягів реалізації, грошових надходжень та отримуваних прибутків;

- підвищити рентабельність діяльності підприємства для подальшої успішної господарської діяльності.

Проводити аналіз оцінки фінансового стану на підприємствах є доцільним та вкрай необхідним, оскільки він покаже ефективність використання коштів та капіталу на будь-якому вітчизняному підприємстві, що дає змогу об'єктивно оцінити ефективність господарської діяльності підприємства за певний період для прийняття правильних управлінських рішень у перспективі.

Список літератури:

1. Кальченко О.М., Шишкіна О.В. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Чернігів : Брагинець О.В., 2018. 524 с.
2. Ковтун Н.В. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Київ : Кафедра, 2012. 383 с.
3. Ларка М.І. Аналіз фінансового стану підприємства як засіб підвищення ефективності його діяльності. *Вісник НТУ «ХПІ». Серія «Технічний прогрес і ефективність виробництва»*. 2013. № 22(995). С. 168–174.
4. Обущак Т.А. Сутність фінансового стану підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. № 9. С. 92–98.
5. Ткаченко С.О. Фінанси підприємств : навчальний посібник. Харків : Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2008. 312 с.

References:

1. Kalchenko O.M., Shishkina O.V. (2018) *Finansovyy analiz* [Financial analysis]. Chernihiv. Braginets Publ. 524 p.
2. Kovtun N.V. (2012) *Finansovyy analiz* [Financial analysis]. Kyiv. Departament Publ. 383 p.
3. Larka M.I. (2013) Analiz finansovoho stanu pidpryyemstva yak zasib pidvyshchennya efektyvnosti yoho diyalnosti [Analysis of the financial condition of the enterprise as a means of improving the efficiency of its activities]. *Visnyk NTU «KHPI». Seriya «Tekhnichnyy prohres i efektyvnist' vyrobnytstva»* [Visnyk NTU "KHPI". Series "Tekhnichnyy progress and efficiency of production"], no. 22, pp. 168–174. (in Ukrainian)
4. Obushchak T.A. (2007). Sutnist finansovoho stanu pidpryyemstva [The essence of the financial condition of the enterprise]. *Aktualni problemy ekonomiky* [Current economic problems], no. 9, pp. 92–98. (in Ukrainian)
5. Tkachenko S.O. (2008) *Finansy pidpryyemstv* [Enterprise finance]. Hark. nat. un-tu vnutr. affairs Publ. 312 p.